

**JURIST
FORBUNDET**

POLITIJURISTENE

Justis- og beredskapsdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo
(sendes kun per e-post til lovavdelingen@jd.dep.no)

Deres referanse: 14/3664 ES HCH/LRB/SRY/bj Vår referanse: SB5/14 Dato: 22. september 2014

HØRINGSUTTALELSE – FORSLAG TIL LOV OM IKRAFTSETTING AV STRAFFELOVEN 205 MV.

1. Innledning

Vi viser til departementets høringsbrev av 17. juni d.å., og beklager en kortere oversittelse av fristen.

Politijuristene vil begrense seg til spørsmålet om påtalekompetanse og riksadvokatens notat.

Når det gjelder vurderingen av arbeids- og kompetansefordelingen er Politijuristene av den oppfatning at man skal ha en prinsipiell tilnærming. Å ha en integrert påtalemyndighet, slik vi har i Norge, er en utfordrende ordning, som krever at man tar særskilte hensyn for at grunnlaget for institusjonen påtalemyndighet skal stå seg. Man bør først vurdere den prinsipielle siden av dette, og så får ressursdiskusjonen og – fordelingen følge den avgjørelsen man har tatt på et prinsipielt eller faglig grunnlag.

2. Straffeprosesslovens begrepsbruk

Straffeprosessloven har en lite konsekvent, lite klargjørende og ganske uryddig begrepsbruk når den omtaler 1) påtalemyndigheten, 2) politiet og 3) påtalemyndigheten i politiet (den integrerte påtalemyndighet). I straffeprosessloven peker ordet «politiet» på alle de tre foranstående alternativer i ulike tilfelle. Denne begrepsbruken kunne med fordel vært ryddet opp i, slik at det i lovteksten tydelig fremkom hvilken instans bestemmelsen omtalte. Politijuristene mener at det ville vært en meget stor fordel at lovgiver i hele straffeprosessloven foretok denne gjennomgangen, og presiserte i lovteksten hvilken myndighet bestemmelsen refererte til.

Og kanskje særlig gjelder dette straffeprosessloven § 67. Her benytter lovteksten «politiet» om det som åpenbart alene er den integrerte påtalemyndighet. Politijuristene mener begrepet «den integrerte påtalemyndighet», «påtalemyndigheten i politiet» eller «politiets integrerte påtalemyndighet» med fordel kan brukes, men er og åpne for andre måter å presisere på. Ved en revisjon av straffeprosessloven § 67 vil det være naturlig og riktig at lovgiver gjorde denne endring av lovteksten.

3. Kompetansefordeling internt i politiet

Politijuristene vil på det sterkeste hevde at dersom det er ønskelig med en integrert påtalemyndighet bør denne ha flere trinnhøyder internt i politiet, og av rent faglig art. Det bør skje en ytterligere kompetansefordeling enn hva vi har i dag. Dette begrunnes både prinsipielt og faglig i at påtalekompetanse bør tildeles etter skikkethet og evne, som enklest formaliseres ved ulike nivåer, men og fordi det i den integrerte påtalemyndighet må ytterligere tilrettelegges for karriereutvikling og kompetanseutvikling slik at politietaten kan beholde erfarne jurister lengre og at man sikrer kontinuitet. Dette er og et rettssikkerhetsspørsmål og det er et spørsmål om best mulig straffesaksbehandling.

En kompetansefordeling bør ha fire faglige nivåer, ikke som i dag hvor det er to (påtalekompetanse og utvidet påtalekompetanse). Vi teller da ikke med dagens tredje nivå (politimesterkompetanse), som delvis er et faglig spørsmål, men som og delvis blir et ressursspørsmål. Vi mener dette også kan være en mulig løsning på noen av de mer prinsipielle utfordringer som skisseres i høringsutkastet. Vi tror også en ytterligere trinndeling vil forsterke påtalemyndighetens uavhengighet, fordi man da gir den integrerte påtalemyndighet en større faktisk gjennomslagskraft i etterforskningen og straffesaksbehandlingen (selv om dette kanskje særlig vil gjelde ved kompetanse til å beslutte bruk av tvangsmidler). En oppgradering av påtalekompetansen hos påtalemyndighetens tjenestemenn bør kunne initieres både av politimesteren og av førstestatsadvokaten, og bør forutsette skriftlig samtykke fra dem begge.

En motsatt løsning, med en flat struktur på påtalekompetansen, vil være svært uheldig både faglig og prinsipielt og personmessig, og vi frykter dette vil medføre en ytterligere nedvurdering av den integrerte påtalemyndighet, og dermed også straffesaksbehandlingen. Utøvelse av påtalemyndighet er i stor grad et spørsmål om personlig skikkethet, og det kan da ikke være riktig å likebehandle den uerfarne påtalejuristen og påtalejuristen med 10 eller 20 års fartstid. Dette vil igjen kunne medføre enda mindre muligheter for karriere- og kompetanseutvikling, enda større turnover, og dermed mindre tilfredsstillende straffesaksbehandling. Vi frykter og at en manglende trinndeling vil medføre reelt sett en mindre uavhengig påtalemyndighet.

Politijuristene vil kort skissere hvordan påtalemyndigheten kan utformes internt i politiet. Begrepsbruk og stillingstitler vil formentlig kreve en bredere drøftelse. Politijuristene kommer gjerne tilbake med et grundigere gjennomarbeidet utkast til lovendring om ønskelig. Vi ser for oss en fire-nivås inndeling, hvor nivå 1 er det laveste. Den integrerte påtalemyndighet kan starte på nivå 1 (politifullmektig), så et nivå 2 (politiadvokat), et nivå 3 (politiadvokat med utvidet kompetanse) og et nivå 4 (politiadvokat med særskilt kompetanse). Med denne trinndelingen vil både arbeidsgiver og arbeidstaker ha incitament for og en interesse i at politijuristen står lenger i stillingen sin.

Gjennomgangen vil primært relatere seg til de foreslåtte endringer i straffeprosessloven § 67.

Nivå 1 vil være det normale startnivå. Nivå 1 bør ha tiltalekompetanse i saker som omtalt i riksadvokatens notat om forslag til § 67, ny bokstav a. Nivå 1 bør og ha kompetanse til de «ordinære» tvangsmidler, som ransaking, beslag mv. Nivå 1 bør kun aktorere saker for tingretten.

Nivå 2 bør ha tiltalekompetanse i saker som omtalt i riksadvokatens notat om forslag til § 67, ny a, b og c. Nivå 2 bør kun aktorere saker for tingretten.

Nivå 3 bør kunne ha tiltalekompetanse for alle overtredelser av straffebud med inntil 3 års strafferamme – noe tilsvarende vurderingen ved revisjonen i 2003. Konsekvensen ved en slik regulering er langt mindre om man velger en trinndeling som her omtalt, og hvor den generelle tiltalekompetanse i saker med strafferamme inntil tre år først tildeles når politijuristene er på nivå 3. Slik vil bare de som allerede er ansett særlig skikket få en generell tiltalekompetanse i alle disse saker. Den delegasjonsadgangen som omtales for statsadvokatens tiltalekompetanse bør kun delegeres til nivå 3 (og selvfølgelig 4). Dersom man velger en slik trinndeling av påtalekompetansen i politiet, bør man på nivå 3 (og nivå 4) være på et slikt nivå at dette nivået bør vurderes å få tiltalekompetanse for enkelte eller fler av de straffebud som i høringsutkastet omtales som ikke aktuelt å gi tiltalekompetanse til politiet. Videre bør man være på nivå 3 (eller høyere) for å ha adgang til å aktorere saker for lagmannsretten. Det er grunn til å vurdere om nivå 3 skal ha en utvidet kompetanse og hva gjelder bruk av tvangsmidler, men vi omtaler dette under nivå 4.

Nivå 4 bør kunne ha tiltalekompetanse for alle overtredelser av straffebud med inntil 3 års strafferamme, se for øvrig over om nivå 3. Nivå 4 bør og kunne ha «politimesterkompetanse» ved bruk av tvangsmidler – eksempelvis anledning til å iverksette kommunikasjonskontroll (som omtalt i straffeprosessloven § 216d, annet ledd, siste punktum), romavlytting mv. Å gi denne kompetanse og ansvar til det aller øverste nivå av fagpersoner i den integrerte påtalemyndighet vil understreke og understøtte både påtalemyndighetens uavhengighet og dermed straffesaksbehandlingens/etterforskningens (politiske) uavhengighet og samtidig straffesaksbehandlingens viktighet. Nivå 4 bør, som nivå 3, kunne aktorere saker for lagmannsretten.

Kompetansefordelingen er noe grovt skissert opp, og fortjener en nøyere gjennomgang, men den viser hvordan Politijuristene mener dette både best og mest hensiktsmessig kan gjøres.

4. En uavhengig påtalemyndighet

Politijuristene gir sin tilslutning til riksadvokatens forslag om å formalisere uavhengigheten fra Kongen i statsråd. Notatet inneholder en god og grundig drøftelse av dette, som vi mener begrunner

godt forslaget om endring. Dette er etter vår oppfatning åpenbart en langvarig og god praksis som bør formaliseres.

Men selv om riksadvokatens uavhengighet formaliseres, er det og viktig at det gjennom hele påtalemyndigheten er en reell uavhengighet. Dette blir særlig utfordrende for påtalemyndigheten i politiet. Dette spørsmålet krever en større drøftelse. Et sentralt oppfølgingspunkt må være å gi statsadvokatembetene større innflytelse og gjennomføringskraft ved utføringen av sin fagledelse overfor politiets påtalejurister. Særlig organisatoriske spørsmål og ressurs spørsmål bør i større grad påvirkes av statsadvokatembetene, men og personellspørsmål er det naturlig at statsadvokatene vurderes å gi større innflytelse over. Dette er forhold som grenser opp mot den mulighet statsadvokatene har til å gi generelle retningslinjer for straffesaksbehandling, men som er lite brukt. En mulig utvidelse er å gi førstestatsadvokaten selvstendig mulighet til å initiere utvidelse av en politiadvokats påtalekompetanse som skissert over. Dette vil gi førstestatsadvokatene både en rett, en plikt og ikke minst en mulighet til å faktisk styre det faglige nivå og utviklingen av den integrerte påtalemyndighet og således straffesaksbehandlingen i politiet. Etter Politijuristenes oppfatning bør statsadvokatene i langt større grad utarbeide generelle retningslinjer for politiets påtalemyndighet. Men også disse spørsmål krever en større og grundigere drøftelse. Foreløpig nøyer Politijuristene seg med å henvise til drøftelsen gjort i den danske «Fremtidens politi» fra 2005, utarbeidet av det såkalte visjonsutvalget (på side 143 flg, særlig side 147 flg), som langt på vei er sammenliknbart med den norske organisering og øvrig kontekst. Utredningen er lett tilgjengelig på www.fremtidenspoliti.dk.

Moss, 22. september 2014

Sverre Bromander
Leder

Kopi:
Riksadvokaten
Politidirektoratet
Norges Juristforbund